

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

Creative Leadership of Primary School Students

อรรช กิตติชนมธวัช, วลัยพร ศิริวิกรมย์, และพฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา และ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินและแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา มี 6 คุณลักษณะหลัก 13 คุณลักษณะย่อย โดยคุณลักษณะหลัก 6 ด้าน ได้แก่ (1) ความสามารถทางปัญญา และการรู้แจ้ง (2) บุคลิกภาพสร้างสรรค์ (3) ความกล้า (4) ความใจกว้างและเชื่อมั่นในผู้รับมอบหมายงาน (5) ความปรารถนาและมุ่งมั่นให้สำเร็จ และ (6) ความรอบรู้ จากผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาพบว่า คุณลักษณะด้านความปรารถนาและความมุ่งมั่นมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ในขณะที่ด้านบุคลิกภาพสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยเฉพาะคุณลักษณะย่อยความฉลาดทางอารมณ์ และ 2) สภาพปัจจุบันของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาพบว่า องค์ประกอบของการบริหารส่วนใหญ่เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน รองลงมา คือ รูปแบบทางการ และรูปแบบวัฒนธรรม ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพที่พึงประสงค์ทุกองค์ประกอบ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์/ คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์/ การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์/ ภาวะผู้นำนักเรียน/ ผู้นำนักเรียนประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this study were 1) to study the creative leadership characteristics of primary school students, and 2) to examine the school management developing the creative leadership of primary school students. This study was a mixed methods research. The sample comprised primary schools under the Office of Basic Education Commission of Thailand which and the school administrators, teachers and students all participated in the study. The research instruments were a self-assessment and a questionnaire. The data were analyzed by frequency, percentage, average, standard deviation and content analysis. The research indicated the following two significant results: 1) The creative leadership characteristics of primary school students consisted of six factors. These factors are include: (1) cognitive abilities and enlightenment, (2) creative personality, (3) courage, (4) empowerment, (5) passion for tasks and success oriented, and (6) well-rounded knowledge. The results from the creative leadership assessment of all school groups are were closely co-related. The most significant characteristic that determines creative leadership in a student is the fifth characteristic – the passion for tasks and success oriented. The characteristic least likely to be a factor is a creative personality, especially the with emotional intelligence. 2) Most of the current school management methods to develop the creative leadership of for primary school students were from the collegial model and the formal model while the cultural model was the least often used. The desirable school management methods to develop the creative leadership of for primary school students were identical.

KEYWORDS: CREATIVE LEADERSHIP/ CHARACTERISTICS OF CREATIVE LEADERSHIP/ CREATIVE LEADERSHIP ENHANCEMENT/ STUDENT LEADERSHIP/PRIMARY SCHOOL STUDENT LEADER

บทนำ

ด้วยกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบันส่งผลให้องค์การในศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เป็นพลวัตซึ่งมีอัตราเร่งของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ทำให้นายากที่จะใช้แนวทางการบริหารแบบเดิม ๆ ให้ประสบความสำเร็จเหมือนในอดีตได้ แต่ต้องมีแนวทางในการบริหารที่ตอบสนองอย่างสร้างสรรค์ด้วยวิถีใหม่ และมุ่งเน้นให้องค์การมีความยืดหยุ่นแต่ยังคงความมีประสิทธิภาพสูงเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่มีความสลับซับซ้อน ในช่วงศตวรรษนี้ภาวะผู้นำกลายเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาและบริหารงานขององค์กร ด้วยภาวะผู้นำไม่ได้มีมาแต่กำเนิดแต่เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ (Bennis, 1991) จากการสำรวจพบว่า ประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าเหนือกว่าอารยประเทศนั้นเป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาบุคคลให้มีภาวะผู้นำและพัฒนากิจการให้มีประสิทธิภาพเป็นหลักสำคัญ (ชาญชัย อาจินสมาจาร, 2543) จากการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำซึ่งมีหลากหลายทัศนะ คือ ภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม และภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ พบว่าภาวะผู้นำทั้ง 3 แบบไม่เพียงพอสำหรับผู้นำในยุคปัจจุบันและอนาคต ผู้นำรุ่นใหม่ต้องมีความคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดนอกกรอบ คิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการจูงใจอย่างมีจินตนาการด้วยวิธีการและแนวทางใหม่ ๆ ผู้นำต้องมีปฏิกริยาตอบสนองเชิงจินตนาการโดยคิดไตร่ตรองอย่างละเอียดถี่ถ้วนในสถานการณ์และประเด็นต่าง ๆ อย่างท้าทาย (กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์, จักรกฤษณ์ โปตาพล และวิไลพรณ์ เสรีวัฒน์, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูรย์ ลินลารัตน์ (2553) ที่ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ควรเป็นโมเดลของการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์ที่จำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาด้านภาวะผู้นำด้วยวิธีการวิจัยทั้งในเชิงแนวคิด รูปแบบ และกระบวนการ

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นพฤติกรรมของผู้นำที่จะนำทีมงานหรือผู้ปฏิบัติงานให้ดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่กำหนด โดยผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรู้ความสามารถในงานที่รับผิดชอบ สามารถวิเคราะห์ความต้องการของแต่ละบุคคลเพื่อจูงใจให้ปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์ มีความยืดหยุ่นในการคิดและการตัดสินใจ มีวิสัยทัศน์ คิดนอกกรอบ ไม่ยึดติดกับ “กรอบความคิด” (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2553) เน้นการสร้างทรัพยากรบุคคลให้เป็นทีมงานที่สร้างสรรค์ มีความสามารถพอที่จะต่อการกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลในปัจจุบัน ที่สำคัญคนที่ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จำเป็นต้องสร้างสภาพแวดล้อมสำหรับผู้อื่นให้มีความสร้างสรรค์ (Puccio, Mance, & Murdock, 2011) ด้วยภาวะผู้นำสร้างสรรค์สามารถสร้างและพัฒนาให้เกิดขึ้นได้หากมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีบรรยากาศในองค์กรที่เอื้ออำนวยและสนับสนุนการใช้ความคิดสร้างสรรค์ ผู้นำต้องเป็นผู้ที่สร้างสรรค์เองและเป็นผู้กระตุ้นให้บุคคลอื่นเป็นผู้สร้างสรรค์ร่วม ผลักดันผู้ร่วมงานอย่างถูกวิธี มีความกล้าที่จะสนับสนุนส่งเสริมและให้กำลังใจทีมงาน เปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรได้แสดงความคิดเห็นและกระตุ้นให้บุคลากรเกิดการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยกระทำอย่างต่อเนื่อง โดย Kerle (2008) กล่าวว่า คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์แบ่งเป็นคุณสมบัติ 4 ด้านหลัก ดังนี้ ด้านการรู้แจ้ง เป็นผู้ที่มี

วิสัยทัศน์มุ่งทำงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีกลยุทธ์ และมีแรงบันดาลใจ ด้านบุคลิกภาพ เป็นผู้ที่มีความร่าเริงสนุกสนาน มีอารมณ์ขัน มีบารมี มีความสามารถในการจูงใจสูง และมีความฉลาดทางอารมณ์ แลกระฉับกระเฉงมีความตื่นตัวในการทำงาน ด้านความกล้าหาญ กล้าเสี่ยง ชอบท้าทายและลงมือทำตามแนวคิดใหม่ที่เกิดขึ้น และด้านความไว้วางใจ มีการมอบหมายงานและเชื่อใจผู้ที่รับผิดชอบ เปิดรับความคิดใหม่และกระตือรือร้นเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน นอกจากนี้ Dubrin (2012) ได้เสนอว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านความสามารถทางเชาวปัญญา ด้านบุคลิกภาพ มีความมั่นใจในตนเอง มีความหนักแน่น คิดและทำนอกกรอบ กล้าเสี่ยง มีพลังและความกระตือรือร้น และมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าในการทำงานและจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้น

การสร้างเสริมภาวะผู้นำสามารถเริ่มต้นได้ตั้งแต่เด็กวัยระดับประถมศึกษาโดยไม่ได้มีเป้าหมายที่จะสอนให้เด็กเป็นผู้บริหารสูงสุดหรือผู้นำของโลก และไม่ได้สอนแต่เพียงคุณสมบัติของการเป็นผู้นำในโรงเรียน แต่สอนให้เด็ก ๆ รู้จักใช้ชีวิต สอนด้วยความสนุกและสร้างสรรค์ (โควีย์, 2554) ซึ่งเป็นการวางพื้นฐานให้เด็ก ๆ มีทักษะด้านการเป็นผู้นำติดตัวไปเมื่อขึ้นชั้นเรียนในระดับมัธยมศึกษาและในที่สุดจะนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตตลอดไป สอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2551) ที่ว่า การเสริมสร้างภาวะผู้นำควรเริ่มเสียตั้งแต่เยาว์วัย เพราะจะเป็นการมุ่งเน้นให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้สามารถเป็นผู้นำในฐานะนักวางแผน รู้จักการแก้ไขปัญหา เพิ่มพูนทักษะการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์รวมถึงสามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการที่จะเสริมสร้างให้เด็กและเยาวชนมีภาวะผู้นำได้นั้น ควรเริ่มตั้งแต่การสอนให้เด็กมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการเป็นผู้นำ เริ่มจากการเป็นผู้นำความคิดในกลุ่มเพื่อน และผู้นำกิจกรรมในสถาบันการศึกษา อันจะพัฒนากลายเป็นผู้นำครอบครัว ผู้นำองค์กร ผู้นำชุมชน และผู้นำประเทศที่ดีมีคุณภาพได้ในอนาคต นั้นหมายถึงการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ควรจะนำมาใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำของเด็กตั้งแต่ในสถานศึกษา โดยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสามารถเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้กับนักเรียนได้โดยการสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ ส่งเสริมทักษะการคิดสร้างสรรค์และพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์แก่นักเรียนโดยการสอดแทรกในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมสภานักเรียน กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี โดยเริ่มจากการปลูกฝังทักษะและความรู้พื้นฐานที่จะช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำให้แก่ นักเรียน รวมถึงการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์ภาวะผู้นำ วิธีการวางแผน และรู้จักวิธีตอบสนองสถานการณ์ต่าง ๆ ของผู้นำได้อย่างถูกต้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนเป็นวัยที่มีความเหมาะสมต่อการเริ่มต้นพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนาด้านภาวะผู้นำ โดยนำแนวคิดด้านการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนเข้าสู่สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยงานรากฐานของสังคมไทยในการบ่มเพาะเด็กและเยาวชนให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพและพร้อมเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศในอนาคต ซึ่งปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษามุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้มี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ ซึ่งมีเพียงคุณลักษณะที่ 4 และ 6 ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้ การพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนมักจะอยู่ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนลูกเสือเนตรนารี ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนให้มีระเบียบวินัย มีความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี มีความรับผิดชอบ เรียนรู้การทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือแบ่งปันมีความเอื้ออาทรและสมานฉันท์ รู้จักการแก้ปัญหาและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ซึ่งจะเห็นได้ว่ายังไม่มีการส่งเสริมพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งจากการศึกษาวิจัยในด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เน้นการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหาร ครู และบุคลากรในองค์กรเอกชน โดยการพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนยังไม่ปรากฏชัดเจนมากนัก

ด้วยความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งผลของการวิจัยจะมีคุณค่าต่อการพัฒนาผู้เรียนสอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปการศึกษาและเป็นการส่งเสริมพัฒนาด้านภาวะผู้นำและด้านความสร้างสรรค์แก่เยาวชน ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญและสถาบันการศึกษาต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเปิดมิตติการคิดของมนุษย์ให้ออกไปจากกรอบที่ถูกกำกับบนฐานของความจำเป็น และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาสังคมไปสู่การพัฒนาที่ก้าวหน้าขึ้นทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล สังคมและเศรษฐกิจต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

1. คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนประถมศึกษา จากแนวคิดที่หลากหลายของนักวิชาการในการกำหนดคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยสังเคราะห์และใช้การจำแนกคุณลักษณะตามแนวคิดของ Kerle (2008) และแนวคิดของ Dubrin (2012) ประเมินคุณลักษณะโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารและด้านจิตวิทยา สามารถแบ่งคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนประถมศึกษาได้เป็น 6 คุณลักษณะหลัก ดังนี้ 1) ความสามารถทางปัญญาและการรู้แจ้ง 2) บุคลิกภาพสร้างสรรค์ 3) ความกล้าหาญ 4) ความปรารถนาและมุ่งมั่นให้สำเร็จ 5) ความใจกว้างและเชื่อมั่นในผู้รับมอบหมายงานและ 6) ความรอบรู้

2. รูปแบบการบริหาร ได้นำแนวคิดการบริหารของ Bush (2011) โดยการศึกษาครั้งนี้ นำรูปแบบการบริหาร 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบทางการ (formal model) 2) รูปแบบเพื่อนร่วมงาน (collegial model) 3) รูปแบบการเมือง (politic model) และ 4) รูปแบบวัฒนธรรม (cultural model) มาใช้ในการวิจัย โดยแต่ละรูปแบบประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก และ 8 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

องค์ประกอบหลักที่ 1 ด้านเป้าประสงค์ มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) ระดับของการกำหนดเป้าประสงค์ 2) กระบวนการกำหนดเป้าประสงค์ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างเป้าประสงค์และการตัดสินใจ และ 4) ลักษณะของกระบวนการตัดสินใจ องค์ประกอบหลักที่ 2 ด้านโครงสร้างขององค์การ มี 1 องค์ประกอบย่อย คือ ลักษณะของโครงสร้าง องค์ประกอบหลักที่ 3 ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก มี 1 องค์ประกอบย่อย คือ ความเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมภายนอก และองค์ประกอบหลักที่ 4 ด้านภาวะผู้นำ มี 2 องค์ประกอบย่อย คือ 1) ลักษณะของภาวะผู้นำ และ 2) รูปแบบภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) โดยมีการรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จากแนวคิดที่หลากหลายของนักวิชาการ กำหนดคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยการสังเคราะห์และใช้การจำแนกคุณลักษณะตามแนวคิดของ Kerle (2008) และแนวคิดของ Dubrin (2012) และประเมินคุณลักษณะโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา ด้านจิตวิทยาการศึกษา และด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 4 คน โดยตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและพิจารณาความเหมาะสม จากนั้นนำผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าความตรงด้านเนื้อหา (content validity) โดยการพิจารณาเฉพาะค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence: IOC) ที่มีค่าตั้งแต่ 0.50 ถึง 1.00 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552) ได้ค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.94–1.00 จากนั้นปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเพื่อกำหนดคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา และ 2) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะ

ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบประเมินและแบบสอบถามที่สร้างขึ้น มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย มี 2 กลุ่ม คือ 1) โรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) โรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน ประเภทโรงเรียนประถมศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 กลุ่มที่ 1 โรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป จำนวน 21,351 โรงเรียน โดยใช้ฐานข้อมูลปีการศึกษา 2557 จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ตัวอย่าง จำนวน 393 โรงเรียน ดำเนินการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multistage random sampling)

1.2 กลุ่มที่ 2 โรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน

โรงเรียนต้นแบบสถานักเรียน ประเภทโรงเรียนประถมศึกษา จาก 4 ภูมิภาคของประเทศไทย โดยใช้ฐานข้อมูลปีการศึกษา 2557 จากสำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ เป็นโรงเรียนประถมศึกษา ที่ได้รับรางวัลโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียนระดับประเทศ ประจำปีการศึกษา 2557 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 4 โรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบประเมินภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา และแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยมีรายละเอียดของดังนี้

2.1 แบบประเมินภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 1) ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมสถานักเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวม 393 คน และ 2) นักเรียนที่ดำรงตำแหน่งประธานนักเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวม 393 คน

แบบประเมินภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ มี 2 ชุด คือ 1) แบบประเมินสำหรับนักเรียน จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาโดยผู้ตอบเป็นผู้ประเมินตนเอง (self-assessment) และ 2) แบบประเมินสำหรับครู จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาโดยครูเป็นผู้ประเมินนักเรียน แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพ

ของผู้ตอบแบบประเมินและข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา โดยใช้แบบตรวจสอบรายการ (checklist) ตอนที่ 2 ประเมินระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา มีข้อคำถาม 30 ข้อ โดยแบบประเมินใช้มาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยใช้คำถามปลายเปิด

การสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยจัดทำแบบประเมินโดยกำหนดโครงสร้างเชิงเนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงของแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา มีข้อคำถาม 30 ข้อ โดยแต่ละข้อคำถามสอดคล้องกับคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับนักเรียนประถมศึกษา

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยนำแบบประเมินที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ด้านจิตวิทยาการศึกษา และด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 8 คน ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและพิจารณาความเหมาะสมของเครื่องมือวิจัย และคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าดัชนี IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.75–1.00

การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบประเมินภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนประถมศึกษาไปทดลองใช้กับประธานนักเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน และครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมสถานนักเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง 0.91-0.92

2.2 แบบสอบถามการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการ โรงเรียนละ 1 คน รวม 393 คน 2) หัวหน้ากลุ่มงานหรือหัวหน้าฝ่ายที่ดูแลงานกิจการนักเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวม 393 คน และ 3) ผู้แทนครู โรงเรียนละ 1 คน รวม 393 คน

แบบสอบถามการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยกำหนดโครงสร้างเชิงเนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงของแนวคิดรูปแบบการบริหารกับแนวคิดการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบประเมินและข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา โดยใช้แบบตรวจสอบรายการ (checklist) ประกอบด้วย เพศ ตำแหน่ง อายุ วุฒิการศึกษา ที่ตั้งของสถานศึกษา จำนวนนักเรียน และระบบสถานนักเรียน ตอนที่ 2 สอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้คำถามปลายเปิด

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารโรงเรียนและการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จำนวน 7 คน ตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาและพิจารณาความเหมาะสมของเครื่องมือวิจัย คัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าดัชนี IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00

การตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาไปทดลองใช้กับผู้บริหารโรงเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน หัวหน้ากลุ่มหรือหัวหน้าฝ่ายกิจการนักเรียน จำนวน 10 คน ผู้แทนครู จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเที่ยงรวมทั้งฉบับในส่วนของสภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา เท่ากับ 0.95 และในส่วนของสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา เท่ากับ 0.98

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 397 โรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยดำเนินการจัดส่งและรับคืนทางไปรษณีย์ โดยส่งแบบประเมินจำนวน 794 ชุด ได้รับคืน 568 ชุด คิดเป็นร้อยละ 71.54 และส่งแบบสอบถามจำนวน 1,191 ชุด ได้รับคืน 836 ชุด คิดเป็นร้อยละ 70.19

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพผู้ตอบแบบประเมินและแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เพื่อแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา และวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในการวิเคราะห์ภาพรวมและวิเคราะห์แยกตามขนาดโรงเรียน และตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด เกี่ยวกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน และการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ผลการศึกษาและการประเมินคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ สามารถแบ่งออกเป็น คุณลักษณะหลัก 6 ด้าน และ 13 คุณลักษณะย่อย ดังนี้

1. ด้านความสามารถทางปัญญาและการรู้แจ้ง (cognitive abilities & enlightenment) หมายถึง เป็นผู้ที่มีความคิดยืดหยุ่น มีวิสัยทัศน์ มีจินตนาการ สนใจในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ มีความสามารถในการแก้ปัญหา และมีแรงบันดาลใจ มี 6 คุณลักษณะย่อย คือ

1.1 มีความคิดยืดหยุ่น (flexibility) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดหาคำตอบได้อย่างอิสระ ไม่ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือความคุ้นเคย และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

1.2 มีวิสัยทัศน์ (vision) เป็นผู้ที่มีมองเห็นภาพในอนาคต ทำการกำหนดเป้าหมาย แล้วดำเนินการด้วยการวางแผนและลงมือปฏิบัติให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

1.3 มีจินตนาการ (imagination) เป็นผู้ที่สามารถสร้างภาพในจิตใจหรือการนึกคิดเป็นภาพ และแสดงออกมาในเชิงสร้างสรรค์

1.4 การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (inventive) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดได้หลากหลายและแปลกใหม่จากเดิม นำไปสู่การคิดค้นและสร้างสิ่งประดิษฐ์ที่แปลกใหม่

1.5 มีความสามารถในการแก้ปัญหา (problem solving ability) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการระบุปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และพิจารณาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 มีแรงบันดาลใจ เป็นผู้ที่มีพลังอำนาจในตนเองที่จะขับเคลื่อนการคิดและการกระทำที่มุ่งหวังเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้ตามต้องการโดยไม่ต้องอาศัยสิ่งจูงใจภายนอก

2. ด้านบุคลิกภาพสร้างสรรค์ (creative personality) หมายถึง เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีอารมณ์ขันและสนุกสนานร่าเริง และมีความฉลาดทางอารมณ์ มี 3 คุณลักษณะย่อย คือ

2.1 มีความเชื่อมั่นในตนเอง (self-confidence) เป็นผู้ที่มีมั่นใจในตนเอง และมั่นใจที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามที่ตั้งใจไว้ แม้จะมีเหตุการณ์หรือสิ่งอื่นใดมาเป็นอุปสรรคก็ไม่ท้อถอย

2.2 มีอารมณ์ขัน (humour) เป็นผู้ที่มีมองสิ่งแวดล้อมในแง่บวกที่ตลก ขำขัน และสามารถสร้างความรื่นรมย์แก่ตนเองและผู้ที่อยู่รอบข้าง

2.3 มีความฉลาดทางอารมณ์ (emotional intelligence) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเอง มีสติ มองโลกในแง่ดี รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และมีเหตุผล

3. ด้านความกล้าหาญ (courage) หมายถึง เป็นผู้ที่มีความกล้าเสี่ยงกล้าที่จะทำสิ่งที่แตกต่างจากผู้อื่น และชอบความท้าทาย มี 2 คุณลักษณะย่อย คือ

3.1 มีความกล้าเสี่ยงกล้าที่จะทำในสิ่งที่แตกต่าง (thrill seeking) เป็นผู้ที่มีความกล้าที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้อง และกล้าที่จะทำสิ่งที่แตกต่างจากผู้อื่น โดยทดลองทำในสิ่งที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานและวิธีการคิด

3.2 ชอบความท้าทาย (challenging) หมายถึง เป็นผู้ที่เต็มใจที่จะทำในวิธีการหรือแนวทางใหม่ ๆ โดยท้าทายความคิดและลงมือทำตามแนวคิดใหม่ที่เกิดขึ้น

4. ด้านความใจกว้างและเชื่อมั่นในผู้รับมอบหมายงาน (empowerment) เป็นผู้ที่มีความไว้วางใจในทีมงาน โดยการกระจายงาน การมอบหมายงานและเชื่อใจผู้ที่รับผิดชอบงานนั้น ๆ พร้อมทั้งเปิดโอกาสและรับฟังความคิดเห็นใหม่ ๆ โดยกระทำตนเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนที่ดีมี 2 คุณลักษณะย่อย คือ

4.1 ความไว้วางใจ (trust) เป็นผู้ที่ทำให้ผู้อื่นเกิดความเชื่อมั่นว่าเป็นบุคคลที่มีความสามารถและเชื่อใจได้ อีกทั้งเป็นผู้ที่มีความไว้วางใจต่อทีมงานเมื่อมีการมอบหมายงานและเชื่อใจผู้ที่รับผิดชอบ

4.2 เปิดใจให้กับแนวคิดใหม่ (open to new ideas) เป็นผู้ที่เปิดใจรับฟัง ยอมรับแนวคิดใหม่ ๆ และความคิดเห็นที่หลากหลายของผู้อื่น โดยกระทำตนเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนที่ดี

5. ด้านความปรารถนาและมุ่งมั่นให้สำเร็จ (passion for tasks and success) หมายถึง เป็นผู้ที่มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าในการทำงาน จดจ่ออยู่กับสิ่งนั้นและมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้สำเร็จตามที่วางเป้าหมายไว้

6. ด้านความรู้รอบรู้ (well-rounded knowledge) หมายถึง เป็นผู้ที่มีความรู้ รู้อย่างหลากหลาย และสนใจศึกษาหาความรู้

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาโดยใช้แบบประเมินและแบบสอบถาม สามารถสรุปผลได้เป็น 2 ส่วน คือ 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา และ 2) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวมพบว่าระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษามีค่าเฉลี่ยในระดับมาก ทั้งนี้เมื่อพิจารณาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปพบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับมากเช่นเดียวกับโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน ซึ่งโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป

เมื่อพิจารณาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนรายด้านพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านความปรารถนาและมุ่งมั่นให้สำเร็จ ด้านความรอบรู้ ด้านความใจกว้างและเชื่อมั่นในผู้รับมอบหมายงาน ด้านความกล้าหาญ ด้านความสามารถทางปัญญาและการรู้แจ้ง และด้านบุคลิกภาพสร้างสรรค์ ตามลำดับ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาทั่วไปและโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียนพบว่า ทั้งโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปและโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียนมีระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีค่าเฉลี่ยด้านความปรารถนาและมุ่งมั่นให้สำเร็จสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านความรอบรู้ และด้านความใจกว้างและเชื่อมั่นในผู้รับมอบหมายงานตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยด้านบุคลิกภาพสร้างสรรค์ต่ำที่สุด

เมื่อพิจารณาในรายคุณลักษณะย่อยของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนในโรงเรียนทั่วไปพบว่า ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก คือ คุณลักษณะย่อยเปิดใจให้กับความคิดใหม่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความสามารถในการแก้ปัญหา ตามลำดับ ทั้งนี้ มี 2 คุณลักษณะย่อยที่มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง คือ มีจินตนาการ และมีความฉลาดทางอารมณ์ โดยคุณลักษณะย่อยมีความฉลาดทางอารมณ์มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ในขณะที่คุณลักษณะย่อยของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนในโรงเรียนต้นแบบสถานักเรียนพบว่า คุณลักษณะย่อยส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก คือ มีความสามารถในการแก้ปัญหามีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ชอบความท้าทาย ทั้งนี้ มีเพียง 1 คุณลักษณะย่อยที่มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลางและมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ คุณลักษณะย่อยความฉลาดทางอารมณ์

2) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาพบว่า องค์ประกอบของการบริหารส่วนใหญ่เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน รองลงมาคือ รูปแบบทางการ และรูปแบบวัฒนธรรม ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพที่พึงประสงค์ทุกองค์ประกอบ ดังนี้

(1) ระดับของการกำหนดเป้าประสงค์ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ นักเรียนประถมศึกษา มีการกำหนดขึ้นโดยผู้บริหารและบุคลากรในระดับโรงเรียน จัดอยู่ในรูปแบบทางการและรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

(2) กระบวนการกำหนดเป้าประสงค์ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ นักเรียนประถมศึกษา กำหนดโดยการเห็นชอบร่วมกันของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา จัดอยู่ในรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

(3) ความสัมพันธ์ระหว่างเป้าประสงค์และการตัดสินใจในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ นักเรียนประถมศึกษา ตัดสินใจโดยยึดเป้าประสงค์ที่ตกลงร่วมกันของผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา จัดอยู่ในรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

(4) ลักษณะของกระบวนการตัดสินใจในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่นักเรียนประถมศึกษา ใช้หลักเหตุและผลในกระบวนการตัดสินใจของโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน จัดอยู่ในรูปแบบทางการ

(5) ลักษณะของโครงสร้างในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่นักเรียนประถมศึกษา เป็นโครงสร้างการบริหารแบบแนวนอน โดยบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เน้นการกระจายอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน จัดอยู่ในรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

(6) การเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมภายนอกในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ นักเรียนประถมศึกษา ต้องผ่านกระบวนการตัดสินใจร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา จัดอยู่ในรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

(7) ลักษณะของภาวะผู้นำในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่นักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนทุกขนาด ผู้บริหารแสวงหาข้อตกลงร่วมกัน (ฉันทามติ) จัดอยู่ในรูปแบบเพื่อนร่วมงาน และเฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีการใช้รูปแบบวัฒนธรรมร่วมด้วย คือ ผู้บริหารมีลักษณะเป็นผู้นำเชิงสัญลักษณ์โดยผู้บริหารประพฤติตนเป็นแบบอย่าง

(8) รูปแบบภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ นักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนทุกขนาด ใช้รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม และภาวะผู้นำแบบกระจายอำนาจ ซึ่งจัดอยู่ในรูปแบบเพื่อนร่วมงาน และเฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ผู้บริหารต้องใช้รูปแบบภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม (รูปแบบวัฒนธรรม) มาบูรณาการด้วย

อภิปรายผล

ประเด็นที่ 1 ผลการศึกษากรอบแนวคิดคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

จากผลการประเมินคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะหลัก 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความสามารถทางปัญญาและการรู้แจ้ง (cognitive abilities and enlightenment) มี 6 คุณลักษณะย่อย คือ (1) มีความคิดยืดหยุ่น (2) มีวิสัยทัศน์ (3) มีจินตนาการ (4) มีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (5) มีความสามารถในการแก้ปัญหา และ (6) มีแรงบันดาลใจ 2) บุคลิกภาพสร้างสรรค์ (creative personality) มี 3 คุณลักษณะย่อย คือ (1) มีความเชื่อมั่นในตนเอง (2) มีอารมณ์ขัน และ (3) มีความฉลาดทางอารมณ์ 3) ความกล้าหาญ (courage) มี 2 คุณลักษณะย่อย คือ (1) มีความกล้าเสี่ยงกล้าที่จะทำในสิ่งที่แตกต่าง และ (2) ชอบความท้าทาย 4) ความใจกว้างและเชื่อมั่นในผู้รับมอบหมายงาน (empowerment) มี 2 คุณลักษณะย่อย คือ (1) มีความไว้วางใจ และ (2) เปิดใจให้กับแนวคิดใหม่ 5) ความปรารถนาและมุ่งมั่นให้สำเร็จ (passion for tasks and success) และ 6) ความรอบรู้ (well-rounded knowledge) มีความเหมาะสมกับนักเรียนประถมศึกษา

คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาดังกล่าว มีลักษณะที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับคุณลักษณะของเด็กไทยในประชาคมอาเซียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) ที่ได้มีการกำหนดคุณลักษณะเด็กไทยในประชาคมอาเซียนระดับประถมศึกษาไว้ว่า ควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านมีความรู้ 2) ด้านมีทักษะ/กระบวนการ และ 3) ด้านมีเจตคติที่ดี ซึ่งคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา มีความสอดคล้องกับด้านทักษะ/กระบวนการ ได้แก่ (1) ทักษะพื้นฐาน ในส่วนของความสามารถในการแก้ปัญหา และมีความสามารถในการทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น (2) ทักษะพลเมือง/ความรับผิดชอบต่อทางสังคม คือ มีภาวะผู้นำ และ (3) ทักษะการเรียนรู้และพัฒนาตน ช้อย่อยที่ 1 มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช้อย่อยที่ 3 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีวิธีคิดอย่างถูกต้อง และช้อย่อยที่ 4 มีความสามารถในการจัดการและควบคุมตนเอง เมื่อพิจารณาคุณลักษณะหลักด้านความปรารถนา และมุ่งมั่นให้สำเร็จ

นอกจากนี้ คุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา ยังมีความสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งได้มีการกำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) โดยสอดคล้องกับข้อที่ 6 (มุ่งมั่นในการทำงาน) ที่มีการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและรับผิดชอบต่อหน้าที่การทำงาน ทำงานด้วยเพียรพยายามและอดทนเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

ประเด็นที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะด้านความปรารถนาและมุ่งมั่นให้สำเร็จเป็นคุณลักษณะเด่นที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับคุณลักษณะทั้งหมด นั้นหมายถึงว่า นักเรียนมีความปรารถนาต่อการทำงานและมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้สำเร็จตามที่วางเป้าหมายไว้โดยไม่ล้มเลิกอย่างง่าย ๆ ถึงแม้จะพบปัญหา สอดคล้องกับแนวคิดของ Dubrin (2012) ที่กล่าวว่า ความปรารถนาอย่างแรงกล้าในการทำงานและจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้นเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และเป็นไปตามผลการวิจัยของอุดม มุ่งเกษม (ป.ป.ป., อ้างถึงใน สมศักดิ์ กิจธนวัฒน์, 2545) ที่ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหาร ที่เสนอว่าคุณลักษณะที่สำคัญของผู้นำต้องมีความกระตือรือร้น ลงมือทำตามแผนที่ได้วางไว้อย่างจริงจัง โดยมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานจนกว่าจะประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Knight (2005) ที่กล่าวว่า ผู้นำที่ดีต้องเริ่มต้นจากความมุ่งมั่นต่อความสำเร็จ โดยทุ่มเทพลังในการทำงานอย่างเต็มที่ ไม่จับจดและไม่ละทิ้งงาน แต่จะเกาะติดกับงานจนกว่าจะประสบความสำเร็จ

ในขณะที่ความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญหนึ่งของภาวะผู้นำกลับมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจระดับความฉลาดทางอารมณ์ของกรมสุขภาพจิต พ.ศ. 2554 จากกลุ่มตัวอย่าง 11,238 คน ซึ่งเป็นนักเรียนประถมศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จากทั้ง 76 จังหวัดของประเทศไทยพบว่า เด็กนักเรียนอายุ 6-11 ปี มีค่าคะแนน T ความฉลาด

ทางอารมณ์ (EQ) เฉลี่ยระดับประเทศอยู่ระดับต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ คือ มีค่าคะแนนอยู่ที่ 45.12 จากค่าคะแนนปกติ 50–100 จากผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนควรได้รับความสำคัญในการพัฒนาเป็นลำดับแรก

เมื่อเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปกับโรงเรียนต้นแบบสถานนักเรียน พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนต้นแบบสถานนักเรียนมีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมสูงกว่าโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป อาจเนื่องมาจากโรงเรียนต้นแบบสถานนักเรียน มีการจัดโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำ พัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทักษะการสื่อสารของนักเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำและได้ใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มศักยภาพ จากผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะของภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่พัฒนาให้เกิดขึ้นได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Bennis (1991) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำไม่ได้มีมาแต่กำเนิดแต่เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาให้เกิดขึ้นได้

ประเด็นที่ 3 ผลการศึกษาการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่เป็นองค์ประกอบของรูปแบบเพื่อนร่วมงาน ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารที่เน้นให้บุคลากรของโรงเรียน ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษา และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการร่วมกับสถานศึกษา โดยมีส่วนร่วมในการวางแผน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ก่อให้เกิดความรับผิดชอบและมีพันธกิจร่วมกันในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

สอดคล้องกับประเวศ วะสี (2539) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาในอนาคตต้องเป็นการจัดการศึกษาสำหรับคนทั้งมวล (education for all) และให้สังคมทั้งมวลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (all for education) ซึ่งการศึกษาไม่ใช่เรื่องของครู โรงเรียนหรือกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น แต่ทุกส่วนของสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

นอกจากนี้องค์ประกอบของรูปแบบเพื่อนร่วมงานดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับมาตรา 8(2) และ มาตรา 9(6) และมาตรา 40 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ที่ได้บัญญัติหลักการสำคัญของการจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้ มาตรา 8(2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9(6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น และมาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง

ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ และผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อเสนอแนะ

จากการสรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำหรับหน่วยงานระดับนโยบาย

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรนำคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนไปประกอบการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน และการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน รวมถึงควรใช้เป็นตัวชี้วัดในมาตรฐานการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

1.2 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมพัฒนาด้านทักษะการคิดและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน และจัดทำโครงการที่กระตุ้นและสนับสนุนการสร้างสรรค์และคิดค้นนวัตกรรมใหม่

1.3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยการกระตุ้นส่งเสริมให้โรงเรียนประถมศึกษาให้เข้าร่วมโครงการโรงเรียนต้นแบบสภานักเรียน มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านภาวะผู้นำของนักเรียนให้มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการเป็นผู้นำ และพัฒนาทักษะด้านการทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ รู้จักการแก้ไขปัญหาและสามารถตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน โดยให้ความรู้แก่ผู้บริหารและครูผ่านโครงการฝึกอบรมที่มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้กับนักเรียน เพื่อให้ผู้บริหารและครูสามารถนำไปปฏิบัติในโรงเรียนได้อย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิผล และควรมีการติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม

2. สำหรับหน่วยงานระดับปฏิบัติ

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ให้กับนักเรียนในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และมีการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยการกำกับติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ เนื่องจากคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ดี มีความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความยืดหยุ่นในการแก้ปัญหา และมองโลกในแง่ดี ทำให้มีแรงจูงใจมุ่งไปสู่ความสำเร็จโดยไม่ย่อท้อต่อปัญหาอุปสรรคชีวิต

2.2 ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมการทำงานร่วมกันและสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญ

และความจำเป็นในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการบริหารแบบเพื่อนร่วมงาน ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารโรงเรียนที่มุ่งเน้นการสร้างเสริมความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความฉลาดทางอารมณ์และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา และสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนร่วมกับโรงเรียนเพื่อสนับสนุนและพัฒนาให้นักเรียนเกิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กิตติกาญจน์ ปฏิพันธ์, จักรกฤษณ์ โปตาพล และวลัยพรณ์ เสรีวัฒน์. (2556). *ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์*.

ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). *สร้างภาวะผู้นำในเด็กและเยาวชนไทย*. สืบค้นจาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=2567&Key=hotnews>

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). *การคิดเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร: ชัดเชส มีเดีย.

โคเรีย, เอส. อาร์. (2554). *ผู้นำในตัวฉัน [Leader in me]* (อมรรัตน์ ศรีสุรินทร์, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร:

อินสปายร์.

ชาญชัย อาจิณสมจาร. (2543). *ทักษะภาวะผู้นำ*. กรุงเทพมหานคร: มัลติมีเดียฟอร์เมชั่นเทคโนโลยี.

ประเวศ วะสี. (2539). *ปฏิรูปการศึกษาการสร้างสรรค์ภูมิปัญญา*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์วิชาการ.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2553). *ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ: กระบวนทัศน์ใหม่และผู้นำใหม่ทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมศักดิ์ กิจธวัช. (2545). *การพัฒนาแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อม โดยใช้หลักการจัดกิจกรรมตามแนวมนุษยนิยม และการเพิ่มพลังศักยภาพตนเองของแอนโทนี ร็อบบินส์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต)*, สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แนวทางการจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียนระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Bennis, W. (1991). Learning some basic truisms about leadership. *National Forum*, 71(1), 12-15.

Bush, T. (2011). *Theories of Educational Leadership & Management* (4th ed.). London: SAGE.

Dubrin, A. J. (2012). *Leadership: Research findings, practice, and skills* (7th ed.). New York: Houghton Mifflin.

Kerle, R. (2008). Is Australian management creative and innovative. *The Creative Leadership Forum*. Retrieved from <http://static1.1.sqspcdn.com/static/f/110188/9145448/1288172953307/Creativity+in+Organisations+Version+One.pdf>

Knight, C. F. (2005). *Performance without compromise*. Boston: Harvard Business School Press.

Puccio, G. J., Mance, M., & Murdock, M. C. (2011). *Creative leadership: Skills that drive change* (2nd ed.). CA: Sage.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. 3rd. ed. New York: Haper & Row.

ผู้เขียน

นางสาวอรรช กิตติชนม์ธวัช นิสิตดุซงฎิ์บัณฑิตสาขาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330 อีเมล: k_orachorn@hotmail.com

อาจารย์ ดร.วัลย์พร ศิริภิรมย์ อาจารย์ประจำสาขาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบายการจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330 อีเมล: walaiporn52@yahoo.com

ศาสตราจารย์ ดร.พทุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ ประธานสาขาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330 อีเมล: pruet.s@chula.ac.th

หมายเหตุ: งานวิจัยนี้ได้รับสนับสนุนทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช